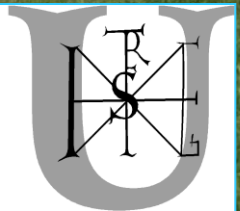

A talajművelés segítse a talajminőség javulását!

Dr. Birkás Márta MTA doktora
Birkas.Marta@mkk.szie.hu
SZENT ISTVÁN EGYETEM Gödöllő
Mezőgazdaság- és Környezettudományi Kar

A művelés célja

Kímélni, javítani a talaj fizikai, biológiai állapotát, kedvező kémiai tulajdonságait a környezet védelme és a termeszthetőség fenntartása érdekében

A talaj érdekében

- víz, szerkezet és szénkímélés
- lazult állapot a szükséges mélységig
- vízzáró / tömör rétegtől mentesség
- kedvező biológiai élőhely
- kis „víz- és szénvesztő” felület
- jó tápanyag szint fenntartás
- gyomkorlátozás (víz!)
- alacsony klíma érzékenység

A növény érdekében

- kedvező csírázás, kelés esélye
- jó nedvességforgalom
- kártevő/kórokozó visszaszorítás
- a stabil hozam feltételeinek teljesítése

Művelési rendszer

- Jól megfontolt beavatkozások a talaj állapotába az elővetemény betakarításától a vetéssel/ápolással bezáróan

Műveléssel változó talajminőség tényezők

Közvetlenül változik

1. gyökérszóna lazultsága
2. lazultság tartama
3. lazult réteg mélysége
4. tömör réteg a gyökérszónában
5. tömör réteg kiterjedése
6. agronómiai szerkezet
7. felszínalak
8. felszín borítottság

Közvetve változik

1. Nedvességforgalom
(befogadás és visszatartás -
veszteség mérlege)
2. CO₂ légzés (flux)
3. C veszteség
4. biológiai állapot –
beéredés
5. nyers szervesanyag
feltáródása
6. földigiliszta tevékenység

Lazult réteg mélysége

- ☐ ....azonos a nedvesség tárolására, a növény gyökerezésére, vízfelvételére alkalmas mélységgel
- ☐ Káros talpréteg közel a felszínhez = sekély gyökerezés, nagy klímakár

Vízforgalmat gátló tömör réteg helye

Mélység (cm)

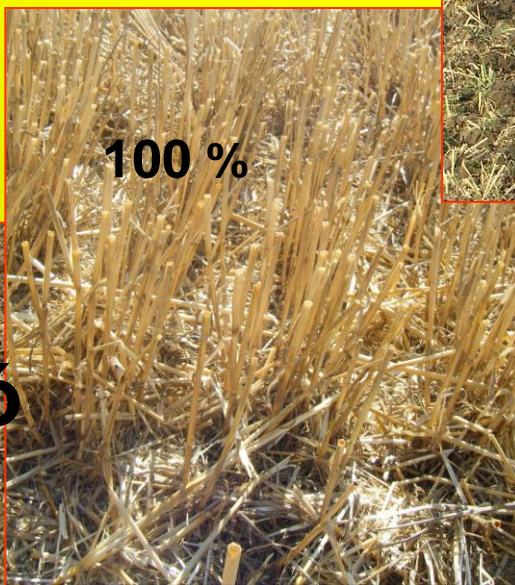
0					
-6					
-8					
-10	■	nagy kockázat			
-12					
-14					
-16					
-18					
-20	■	közepes kockázat			
-22					
-24					
-26			■	kis kockázat	
-28					
-30					
-32					
-34			■		
-36				■	biztonság
-40					
-42				■	

Talajfelszín (a védelem szintje)

védő: egyenletes, vízkímélő
közepesen kitett: egyenetlen, közepesen
vízvesztő
veszély: durva, rögös-hantos, nagy
vízvesztő

Talajtakarás (a védelem szintje nyáron)

**Fagynak kitett
nagy
felület = túl sok, az
esővel a talajba mosódó
por!**

Talajminta gilisztajáratokkal

Talajművelés

- ❑ a tápanyagok **gyökérzónába** juttatása
- ❑ a trágyák egyenletes **elkeverése** a talajjal
- ❑ az erózió, defláció és párolgás okozta felületi **tápanyagveszteségek csökkentése**
- ❑ a **vízgazdálkodás kedvező befolyása** = a tápanyagok felvehetőségének, a trágyák (**zöldtrágya, istállótrágya !**) hasznosulásának javítása
- ❑ a **vízbefogadás javítása, vízveszteség csökkentése**
- ❑ kedvező fizikai/biológiai állapot = **feltáródás**, kevesebb denitrifikációs veszteség
- ❑ **kedvezőtlen növényi sorrend hatásának javítása** (a talajba került maradványok feltárásával)
- ❑ a **jó elővetemény hatás megkímélése** (borsó, szója!)
- ❑ **szervesanyag kímélés**

Meglepő adatok

**Humusztartalom csökkenés: 1860 – 1917–1987–1997 ...
sokszántásos rendszer (1860-1914), szénvesztő művelés:
1860-tól máig**

Istállótrágyázott szántóterület (KSH)

2003		2004		2005		2006	
ha	t/ha	ha	t/ha	ha	t/ha	ha	t/ha
111 483	17-30	104 987	12-31	118 937	12-29	139 202	12-30

**2011
?**

Istállótrágya: a kiadott szárazanyag 30 %-a humifikálódhat, ha a művelés szénkímélő

Zöldtrágyázás: 28 000 ha (2011)

Tarlómaradvány (legfontosabb szervesanyag utánpótlási forrás!): 4,5 millió hektárról, DE:

2011: 1 215 ha-ról 2 727 000 t szalmát távolítottak el (AKI AF

2011. szept. 22), amelynek széntartalma: 1 090 800 t, a

lehetséges humusz 272 700 – 818 100 t

A tarlómaradvány értéke

Felszínvédelem

6000-8000 kg száraz kukoricaszár
= 600-1800 kg/ha szén
Művelési veszteség (okszerű!):
500-1000 kg szén/ha

Növényi tápanyagforrás

3 t/ha búzaszalma
(kg/ha hatóanyag):

N: 11-18, P: 2-3, K: 24-27

10 t/ha kukoricaszár
(kg/ha hatóanyag):

N: 28-36, P: 8-12, K: 80-100

Szénvesztő szántás / tárcsázás
2011 (nyári betakarítású területek
30 %-a, kb. 510 000 ha): min. 2,5
t/ha szénvesztés/3-4 hónap,
összesen 1 275 000 t szén

A szalma/szár eltávolítás környezeti kára

1. A szervesanyag utánpótlási forrás elvesztése.
2. **Megkésett tarlóművelés** (bálázás, elszállítás időigénye).
3. **Allergén gyomok a tarlókon!**
4. A talaj mély felmelegedése, nagy vízvesztése, kiszáradása, **művelhetőségének romlása.**
5. **Őszi alapművelés nagyobb energiaigénye.**
6. **Védetlen talaj a hővel, a záporokkal szemben.**
7. **Több taposási kár (bálázás, szállítás) – többlet energia az őszi alapműveléskor.**
8. **A nedvességét veszített talajban kisebb esély a gyom potenciál felmérésére és a visszaszorítására.**
9. **A bevétel többszöröse veszik el a talajminőség romlásából adódó gépjavítási-, üzemanyag (!!!)-, trágyaköltség és termés kiesés nyomán.**
10. **Szállításkori szennyezés (gyommag, kórokozó képletek)**

Szénmérleg számítás: Búza után repce

Bevétel t/ha		Szénkimélő művelés	Szénveszteség t/ha/idény	Szénvesztő művelés	Szénveszteség t/ha/idény
Szalma	5,0	Tarlóhántás jó	0,33 – 0,41	Tarlóhántás rossz	0,59 – 0,64
Szalma – szén	2,0	Perzselő gyomirtás	0,02 – 0,06	Perzselő gyomirtás	0,02 – 0,06
Gyökér	2,5	Kultivátoros műv. 32-35 cm	0,80 – 0,97	Szántás 22-25 cm, nyitott	2,58 – 2,63
Gyökér – szén	1,0	Crossboard sim. + henger	0,006 – 0,008	Elmunkálás tárcsa + henger	0,32 – 0,39
		Magágyk. + vetés egy menetben	0,03 – 0,037	Magágykészítés 1x/2x + vetés	0,08 – 0,12
		Egyéb gépmozgás	0,152 – 0,323	Egyéb gépmozgás	0,152 – 0,323
Σ Szén	3,00	Kiadás	- 1,34/ - 1,81	Kiadás	- 3,71/ - 4,12
Egyenleg			+ 1,66 /+ 1,20		- 0,71 /- 1,12
Gyökér és tarlócsont	1,55				
Szén	0,62				
Egyenleg			- 0,72/ - 1,19		- 3,09/- 3,50

A szénfogyasztó gazdálkodás következményei

1. a talaj víztartó képesség csökkenése (nagyobb aszálykár),
2. a morzsásodás visszaesése (rögösség alapozáskor, porosodás bármely műveléskor),
3. a művelhetőség és járhatóság romlása (szűkebb a művelés optimális nedvesség-tartománya, alkalmatlan nedvességnél károk keletkeznek),
4. a trágyák gyengébb érvényesülése (a rosszabb szerkezet, a lanyhább talajélet okán),
5. a művelés energiaigényének növekedése (a túlülepedett talaj nagyobb ráfordítással művelhető).
6. Védtelenné tett talajok – 2010: túl ülepedés, 2011: aszálykár!

BIO / ÖKO szemlélet szerint

7. Hosszú távon fenntartható növénytermesztés csak pozitív szén mérleg esetén valósulhat meg.
8. Ha a rendszerből valamely okból szén vonnak el, legalább ugyanannyit vissza is kellene oda juttatni.

A szénkímélés segítése

Szalma /szárzúzás

Növény	Zúzott szár-hossz cm	Növény	Zúzott szár-hossz cm
Repce	4 – 8	Napraforgó	2 – 5
Őszi búza	5 – 8 (8 – 12)	Kukorica	4 – 8 (8 – 12)

Alkalmazkodó talajművelés

- jó szalma- száruzás és terítés,
- tarlógondozás,
- a gyomos, árvakeléses tarló ápolása,
- talajállapot bírálat ásóval és pálcaszondával, →
- alkalmazkodó alpművelés és elmunkálás,
- talajtakarás
- kis vízvesztő felület hagyása,
- alkalmazkodó magágykészítés

A biztonságos alapozás kezdete az elővetemény aratásának napja

Fenntartható talaj-gazdálkodás (BM)

Biológiai tényezők	A talaj	Művelési tényezők
<ol style="list-style-type: none"> 1. Talajtakarás 2. Tarlómaradvány gazdálkodás 3. Szervesanyag reciklikáció 4. Szervestrágyázás 5. A növényi sorrend biológiai hatásának növelése 6. Anaerob folyamatokat gátló talajállapot fenntartása 7. A talaj hasznos biológiai életét kímélő kémhatás fenntartása (trágyázás előírás szerint) 	<p style="text-align: center;">A talaj</p> <p style="text-align: center;">értékes, természetes, fizikai, biológiai, kémiai tulajdonságainak, termékenységének, megújuló képességének, kedvező fizikai, kémiai biológiai állapotának megőrzése – szükség esetén – javítása</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Védő felszín kialakítása (víz- és szélelhordás, vízvesztés ellen) 2. A talaj fizikai terhelésének mérséklése 3. Okszerű talajbolygatás – szervesanyag-, szerkezet- és vízkímélés 4. A tömörödés körülményeinek kerülése 5. Vízbefogadásra és tárolásra képes talajállapot kialakítása és fenntartása 6. A talaj klíma érzékenységének csökkentése 7. A növényvédelem támogatása (kártévő-, kórokozó- és gyomkorlátozás)

Időszerű művelési kérdések (2011 ősz)

- 1. Talajállapot romlás a védtelen tarlókon ? Igen!**
- 2. Meggondolták a nyári szántást ?**
- 3. Hol nem kelt jól a repce ?**
- 4. Milyen alapművelést kapott a búza?**
- 5. Kevesebb rög tárcsázás után – DE: 10-12 cm lazult réteg mélység (kevés)!**
- 6. Kultivátorral kultúra a talajokban? Igen!**
- 7. Szántani vagy nem tavaszi alá?**
- 8. Mi legyen a kukoricaszárral?**
- 9. Ha szántunk, hogyan?**
- 10. Ha nem szántunk, mivel?**
- 11. Jobb a talajlazítás?**
- 12. Mit tegyünk, hogy a lazításkor ne keletkezzenek hatalmas hantok ?**

Művelt talaj, gondozott agrártáj fenntartása kötelesség, és nap-napi feladat

Támogatók:

Projekt: OM-00381/2008

Vállalat: Agroszen Kft, GAK Józsefmajori Kísérleti és Tangazdaság, Bóly Zrt., Dalmand Zrt. Mezőhegyesi Ménesbirtok Zrt; Belvárgyulai Mg. Zrt, Róna Kft. Hódmezővásárhely, Terra-Coop Kft. Szentes, Orosfarm Zrt. Orosháza, Tótkomlói Agrár Zrt., Mezőgazdasági Zrt. Szerencs, Kverneland Group Hungária, Vertikum Kft, Väderstad Kft.